

Vodní měkkýši NPP V Jezírkách

Aquatic molluscs of the V Jezírkách National Nature Monument

Luboš Beran

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa CHKO Kokořínsko, Česká 149, Mělník, CZ – 276 01,
e-mail: lubos.beran@nature.cz

Mollusca, aquatic molluscs, Central Bohemia, faunistics

Abstract.

Aquatic molluscs of the V Jezírkách National Nature Monument (Central Bohemia, Czech Republic) were studied in 2005. Altogether 10 gastropods were found at three sites. Mollusc communities were most often compounded from species *Bithynia tentaculata*, *Planorbis planorbis*, *Anisus spirorbis*.

Úvod

Předkládaná práce je prvním pokusem o komplexnější zpracování vodní malakofauny území Národní přírodní památky V Jezírkách, která je známa spíše svými botanickými fenomény.

Metodika a materiál

Historická data byla získána z autorovy databáze, která obsahuje přepis dostupných publikovaných i nepublikovaných prací, údaje získané z kartoték a sbírek muzeí a od jiných malakologů (v tomto případě zejména údaje od V. Ložka). Údaje o současném rozšíření použité v této práci jsou získány vlastním terénním průzkumem autora v roce 2005. Tento průzkum byl na většině lokalit prováděn kombinací vizuální metody a odběrů z vegetace či sedimentu za pomoci kovového kuchyňského cedníku (průměr cedníku 20 cm, velikost ok 0,5-1 mm). Průzkoumány byly všechny vodní biotopy v tomto území.

Materiál získaný při průzkumu byl ve většině případů určen na místě a vrácen na lokalitu. U druhů, k jejichž determinaci je nutná pitva (rod *Stagnicola*), byl materiál determinován v laboratoři. K pitvě bylo použito jedinců uložených v 70 % ethanolu, kteří byli předtím usmrceni přelitím horkou vodou.

Systém a nomenklatura jsou převzaty z práce BERAN (2002).

Přehled lokalit

Údaje jsou řazeny následovně: číslo lokality, název nejbližší obce, kód pole pro faunistické mapování (BUCHAR 1982, PRUNER & MÍKA 1996), lokalizace a popis lokality, datum průzkumu.

- 1 – Sokoleč, 5956, vodní plocha v západní části NPP V Jezírkách, a) 17.4.2005, b) 12.6.2005;
 2 – Sokoleč, 5956, podlouhlá periodická deprese ve středu NPP V Jezírkách, a) 17.4.2005, b) 12.6.2005;
 3 – Sokoleč, 5956, vodní plocha ve východní části NPP V Jezírkách, a) 17.4.2005, b) 12.6.2005.

Dosavadní malakologické průzkumy

Dva údaje z roku 1993 o výskytu druhů *Bithynia tentaculata* a *Anisus spirorbis* z tohoto území pocházejí od V. Ložka a byly získány z jeho zápisků. V roce 1999 navštívil území L. Beran a našel zde druhy *Bithynia tentaculata*, *Stagnicola turricula*, *Aplexa hypnorum*, *Planorbis planorbis*, *Anisus spirorbis*, *Planorbarius comeus*. Jiné a zejména starší údaje pocházející prokazatelně z tohoto území se nepodařilo nalézt.

Přehled zjištěných druhů

V této části jsou uvedeny výsledky průzkumu podle jednotlivých druhů. U každého druhu je uvedeno zoogeografické rozšíření převzaté z práce BERAN (2002) a dále údaje týkající se obývaných stanovišť, poznámky k rozšíření na území ČR a rozšíření ve sledované oblasti.

Třída: Gastropoda

Řád: Neotaenioglossa

Čeleď: Bithyniidae

Bithynia tentaculata (Linnaeus, 1758) – bahňvka rmutná. Palearktický druh. Zejména v Polabí běžný druh pomaleji tekoucích a úživnějších vodních toků a nepříliš zazemněných a zarostlých stojatých vod. Zjištěna na všech 4 lokalitách.

Řád: Hygrophila

Čeleď: Acroloxidae

Acroloxus lacustris (Linnaeus, 1758) – člunice jezerní. Palearktický druh. Běžný obyvatel především větších stojatých vod, který byl zjištěn na jedné lokalitě.

Čeleď: Lymnaeidae

Stagnicola turricula (Held, 1836) – blatenka věžovitá. Palearktický druh. Zejména v Polabí běžný obyvatel zejména stojatých vod, který byl zjištěn na 1 lokalitě.

Stagnicola corvus (Gmelin, 1791) – blatenka tmavá. Palearktický druh. Opět zejména v Polabí běžný druh stojatých vod (odstavená ramena a tůňe, rybníky). Zjištěn byl na 1 lokalitě.

Čeleď: Physidae

Aplexa hypnorum (Linnaeus, 1758) – levotočka bažinná. Holarktický druh. V současnosti již vzácnější obyvatel periodických tůňe a mokřadů, který zde byl ojediněle nalezen na jediné lokalitě.

Čeleď: Planorbidae

Planorbis planorbis (Linnaeus, 1758) – terčovník vroubený. Evropsko-západosibiřský druh. Typický druh pro zarostlé až periodické vody v nivách velkých řek, který patří v Polabí k běžným plžům. Tento druh byl nalezen na všech zkoumaných lokalitách.

Anisus spirorbis (Linnaeus, 1758) – svinutec kruhovitý. Evropsko-západosibiřský druh. Typický obyvatel periodických stojatých vod v nivách větších řek, který byl také nalezen na všech zkoumaných lokalitách.

Gyraulus crista (Linnaeus, 1758) – ostníček žebertonatý. Holarktický druh. Běžný druh trvalých stojatých vod, který byl nalezen na jediné lokalitě.

Segmentina nitida (O. F. Müller, 1774) – lištovka lesklá. Palearktický druh. Typický obyvatel hustě zarostlých a často periodických tůňe či okrajů rybníků. Výskyt byl prokázán pouze na jediné lokalitě.

Planorbarius comeus (Linnaeus, 1758) – okružák ploský. Evropsko-západosibiřský druh. Zřejmě jeden z nejnámějších vodních měkkýšů, který obývá zejména zarostlé stojaté a také pomaleji tekoucí vody. Jeho výskyt byl zjištěn na jediné lokalitě.

Tabulka: Přehled vodních měkkýšů podle lokalit

Latinský název a jméno autora popisu, český název, kategorie dle Červeného seznamu vodních měkkýšů ČR (BERAN 2002); subjektivní odhad hustoty populace na 1 m² plochy obývané uvedeným druhem; O – ojediněle, méně než 1 jedinec na 1 m², R – roztroušeně, 1-20 jedinců na 1 m², H – hojně, 20-100 jedinců na 1 m², VH – velmi hojně, více než 100 jedinců na 1 m².

Table: List of aquatic molluscs according to localities

Latin name, its author and date of description Czech name, categories according to the Red List of aquatic molluscs of the Czech Republic (adopted from BERAN 2002); estimation of population density (O – solitary occurrence, less than 1 specimen per 1 square meter, R – scattered occurrence, 1-20 specimens per 1 square meter, H – abundant occurrence, 20-100 specimens per 1 square meter, VH – very abundant occurrence, over 100 specimens per 1 square meter).

latinský název	Druh	český název	kategorie ohrožení	Lokalita č.					
				1a	1b	2a	2b	3a	3b
<i>Bithynia tentaculata</i> (Linnaeus, 1758)	bahňvka rmutná	málo dotčený (LC)	R	R	O	R	R	R	
<i>Acroloxus lacustris</i> (Linnaeus, 1758)	člunice jezerní	málo dotčený (LC)	O	O					
<i>Stagnicola turricula</i> (Held, 1836)	blatenka věžovitá	málo dotčený (LC)							O
<i>Stagnicola corvus</i> (Gmelin, 1791)	blatenka tmavá	málo dotčený (LC)							O
<i>Aplexa hypnorum</i> (Linnaeus, 1758)	levotočka bažinná	téměř ohrožený (NT)			O	O			
<i>Planorbis planorbis</i> (Linnaeus, 1758)	terčovník vroubený	málo dotčený (LC)	R	H	R	R	R	R	
<i>Anisus spirorbis</i> (Linnaeus, 1758)	svinutec kruhovitý	zranitelný (VU)	R	H	R	H	R	R	
<i>Gyraulus crista</i> (Linnaeus, 1758)	ostníček žebrovaný	málo dotčený (LC)	O	O					O
<i>Segmentina nitida</i> (O. F. Müller, 1774)	lištovka lesklá	zranitelný (VU)						R	H
<i>Planorbarius comeus</i> (Linnaeus, 1758)	okružák ploský	málo dotčený (LC)						R	R
Celkem				5	5	4	4	7	6

Diskuse

Při malakologickém průzkumu 3 lokalit na území NPP V Jezírkách bylo zjištěno celkem 10 vodních plžů. Tento počet není příliš vysoký, ale je způsoben relativní jednotvárností biotopů. Jedná se zejména o periodické či téměř periodické stojaté vody. Mezi nejběžnějšími zástupci zjištěnými při průzkumu na všech lokalitách patřily druhy *Bithynia tentaculata*, *Planorbis planorbis*, *Anisus spirorbis*.

Z vzácnějších druhů zjištěných lze jmenovat zejména téměř ohroženou levotočku *Aplexa hypnorum* obývajících periodické tůňe a zranitelnou lištovku lesklou (*Segmentina nitida*).

Summary

Aquatic molluscs of the V Jezírkách National Nature Monument (Central Bohemia, Czech Republic) were studied in 2005. Altogether 10 gastropods were found. Mollusc communities are not rich due to the similarity of all three aquatic habitats situated there, which are smaller and overgrown (nearly temporary) pools. Communities are most often compounded from common species *Bithynia tentaculata*, *Planorbis planorbis* and vulnerable gastropod *Anisus spirorbis*. Other two rare molluscs *Aplexa hypnorum*, *Segmentina nitida* were also found during this research.

LITERATURA

- BERAN L. 2002: Vodní měkkýši České republiky – rozšíření a jeho změny, stanoviště, šíření, ohrožení a ochrana, červený seznam [Aquatic molluscs of the Czech Republic – distribution and its changes, habitats, dispersal, threat and protection, Red List]. Sborník přírodovědného klubu v Uh. Hradišti, Supplementum 10, 258 pp.
- BUCHAR J. 1982: Způsob publikace lokalit živočichů z území Československa. [Publication of faunistic data from Czechoslovakia]. Věst. Čs. Spol. Zool., Praha, 46: 317-318.
- PRUNER L. & MÍKA P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny [List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system]. Klapalekiana, 32, Suppl.: 1-175.

Recenzent: RNDr. Lucie Juříčková, PhD.